

Udvalget Vedrørende

# **Videnskabelig Uredelighed**

## **Beretning 1997**

København, maj 1998

Udvalget Vedrørende Videnskabelig Uredelighed  
Beretning 1997

ISSN 0909-5373

Omslagslayout: Birgit Lerstrup

Sats og tilrettelæggelse: Lægeforeningens forlag

Tryk: Clemensstrykkeriet, Århus

## Indholdsfortegnelse

|                                                                                                                 |    |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| <b>FORORD</b> .....                                                                                             | 3  |
| <b>SAGER GENNEM UVVU'S FØRSTE FEM ÅR</b><br><i>AF DANIEL ANDERSEN</i> .....                                     | 4  |
| <b>VEJLEDNINGER I GOD FORSKNINGSPRAKSIS</b><br><i>AF DANIEL ANDERSEN</i> .....                                  | 7  |
| <b>EVALUERING AF DET NORSKE UREDELIGHEDSUDVALG</b><br><i>AF DANIEL ANDERSEN OG HANS HENRIK BRYDENHOLT</i> ..... | 9  |
| <b>DEN INTERNATIONALE UDVIKLING</b><br><i>AF NILS AXELSEN OG MARTIN KORST</i> .....                             | 11 |
| <b>OPLYSENDE VIRKSOMHED</b><br><i>AF MARTIN KORST</i> .....                                                     | 15 |
| <b>BEHANDLEDE SAGER I 1997</b><br><i>AF DANIEL ANDERSEN OG MARTIN KORST</i> .....                               | 17 |
| <b>VEDTÆGTER</b> .....                                                                                          | 22 |
| <b>MEDLEMMER OG SUPPLEANTER</b> .....                                                                           | 24 |
| <b>MEDLEMMER AF AD HOC-UDVALG</b> .....                                                                         | 26 |
| <b>LITTERATUR</b> .....                                                                                         | 27 |

Hæfte med UVVU's fem vejledninger

## Forord

Udvalget Vedrørende Videnskabelig Uredelighed (UVVU) har i 1997 holdt otte møder. I årets løb har udvalget behandlet 10 sager, hvoraf én var overført fra 1996. Én sag behandlede efter undersøgelse i et ad hoc-udvalg, mens tre sager kunne afgøres på grundlag af UVVU's forundersøgelse. Seks af sagerne var uafsluttede ved beretningsperiodens udløb. Disse sager og en række andre henvendelser er omtalt i kapitel 6.

Udvalgets formandskab har den 16. september 1997 haft et møde med forskningsministeren vedrørende dannelsen af et redelighedsudvalg omfattende også andre fagområder end det sundhedsvidenskabelige. Tidligere på året mødtes udvalgets næstformand med Udvalget for Beskyttelse af Videnskabeligt arbejde (UBVA) med henblik på at sikre, at der ikke sker overlapning i de to udvalgs arbejde.

Andre aktiviteter er især omtalt i kapitel 5 om oplysende virksomhed og initiativer, men også i kapitel 4 om den internationale udvikling og i andre kapitler. I den forbindelse skal nævnes at UVVU's formandskab sammen med en svensk forsker, professor Gisela Dahlquist, på opfordring af Norges Forskningsraad har foretaget en evaluering af det norske søsterorgan Det Norske Nasjonale Utvalg for Vurdering av Uredelighet i Helsefaglig Forskning (NUVU). En rapport er afleveret i januar 1998. Der henvises i øvrigt til kapitel 3.

UVVU har i 1997 arbejdet med vejledninger for aftaler ved projektstart, vedrørende pligt og ret til opbevaring og brug af videnskabelige data samt vedrørende forfatterskab. Udkast til disse vejledninger har været udsendt til en række sundhedsvidenskabelige institutter og forskere til høring og er herefter ved at blive produceret og oversat til engelsk med henblik på udgivelse i 1998.

Medlemmer af udvalget har også i 1997 drevet en omfattende undervisningsvirksomhed om videnskabelig uredelighed, her og i udlandet. De har også deltaget i internationale konferencer derom. I den senere del af 1997 har udvalget været optaget af at forberede en ny nordisk konference om videnskabelig uredelighed, som afholdtes 29.-30. januar 1998 i København.

Den internationale litteratur på området følges, og udvalget fører løbende fortegnelser over den indløbende litteratur og resumerer den vigtigste del af den, dvs. især artikler i ledende sundhedsvidenskabelige tidsskrifter. Udvalgets sekretariat bistår gerne med oplysninger fra disse fortegnelser.

Det er udvalgets opfattelse, at også denne sidste del af dets forsøgsperiode har bekræftet virksomhedens eksistensberettigelse. Udvalget takker for al den velvilje, det har mødt i årets løb. Dets forsøgsperiode udløb den 1. august 1996, men udvalget har efter Forskningsministeriets beslutning fortsat sin virksomhed i ministeriets regi.

*Hans Henrik Brydensholt*

## Sager gennem UVVU's første fem år

af Daniel Andersen

Efter at UVVU nu kan se tilbage på fem års funktion, kan det konstateres, at udvalget har indsamlet en ret betydelig sum af erfaringer til trods for, at sagsantallet år for år har kunnet forekomme beskedent. Erfaringer som på en naturlig måde giver sammenhæng mellem udvalgets to hovedfunktioner, at behandle sager og at virke for forebyggelse af videnskabelig uredelighed gennem fremme af god forskningsskik.

### Sagsbehandling

Når UVVU modtager en klage, som rummer formodning om begået videnskabelig uredelighed, bliver den sendt til den forsker, der klages over, og efter modtagelsen af bemærkninger fra denne bliver der taget stilling til, om der er grundlag for at gå videre. Er der det, bliver den anklagedes bemærkninger sendt til klageren, og der kan således blive tale om to eller flere udvekslinger af argumentation mellem parterne. UVVU finder dette princip med liberal mulighed for kontradiktion vigtigt for en retssikkerhedsmæssigt betryggende sagsbehandling.

Sommetider kan sager afgøres efter en sådan udveksling af skrivelser. I andre tilfælde nedsættes ad hoc-udvalg, som foretager nærmere undersøgelse af sagen, evt. med gennemgang af rådata og med samtale med parterne. Oftest sammensættes sådanne ad hoc-udvalg af medlemmer eller suppleanter fra UVVU, men i to sager har der deltaget ekstern dansk ekspertise og i yderligere to sager internationale eksperter.

Ad hoc-udvalgene udfærdiger en redegørelse, som tilsendes parterne med en frist til kommentarer. Redegørelsen, parternes eventuelle kommentarer og ad hoc-udvalgets svar herpå udgør det materiale, UVVU har som grundlag for sin afgørelse. Afgørelsen sendes til parterne med oplysning om, at de må disponere over den, som de ønsker. De kan således vise den til hvem, de finder det ønskeligt. Den ansættende institution får tilstillet redegørelsen, hvis den selv har rejst sagen, eller hvis der er påvist videnskabelig uredelighed. I øvrigt tager UVVU ikke skridt til at informere nogen, bortset fra en anonymiseret omtale i årsberetningerne. I et par specielle tilfælde, hvor der havde været megen offentlig opmærksomhed om en sag, har UVVU dog omtalt sagen med navns nævnelse.

### Sagerne og deres indhold

Sagsmængden gennem årene er vist i tabel 1. Sagerne er placeret i det år, de blev modtaget og ikke ved afslutningen. Sager, betegnet som afsluttet med afgørelse, omfatter sager af forskelligt omfang. I nogle tilfælde, som i denne beretning er omtalt som afgjorte efter forundersøgelse, blev en ret kortfattet afgørelse udformet efter skriftudveksling, men uden samtale med parterne eller gennemgang af rådata e.l. I andre tilfælde var sagsbehandlingen mere omfattende og afsluttedes med en større redegørelse. Sager, betegnet som afsluttede på anden måde, omfatter sådanne, som efter forundersøgelse viste sig at være uden reelt indhold, var forældede, hørte under andre forskningsområder, eller blev tilbagekaldt.

**Tabel 1. Antal sager pr. år 1993-97.**

|                          | 93        | 94       | 95       | 96        | 97       | Total     |
|--------------------------|-----------|----------|----------|-----------|----------|-----------|
| <i>Sager</i>             |           |          |          |           |          |           |
| Afsluttede med afgørelse | 9         | 3        | 1        | 2         | 9        | 24        |
| Afsluttede på anden måde | 6         | 2        | 1        | 8         | 0        | 17        |
| <b>Total</b>             | <b>15</b> | <b>5</b> | <b>2</b> | <b>10</b> | <b>9</b> | <b>41</b> |

UVVU modtog per år gennemsnitligt 8 anmodninger om at behandle sager, særligt mange det første år og særligt få i 1995. Gennemsnitligt 5 sager per år blev afsluttet med udvalgets afgørelse.

Man kan sætte denne aktivitet i forhold til fx antallet af sundhedsvidenskabeligt personale (VIP) i offentlig og privat sektor eller antallet af disses årsværk. I 1995 (1) var antallet af VIP 5.258 og antallet af VIP-årsværk 2.252. Dette betyder, at der blev afgjort ca. 1 sag/år/1.000 VIP eller 2 sager/1.000 VIP-årsværk.

I det følgende vil blive omtalt, hvilke klagepunkter de afgjorte sager har omfattet (tabel 2), og hvilke afvigelser fra god forskningspraksis, der blev påvist (tabel 3). Eftersom de enkelte sager kunne rumme flere klager og afvigelser fra god praksis, er summen heraf større end antallet af de sager, de vedrørte.

**Tabel 2. Klagepunkter og antal af sager, hvori de blev rejst**

|                                                      |   |
|------------------------------------------------------|---|
| Konstruktion af data .....                           | 2 |
| Plagiat .....                                        | 3 |
| Tyveri af data .....                                 | 2 |
| Falsk metodebeskrivelse .....                        | 3 |
| Forvredet statistik eller konklusion .....           | 2 |
| Undertrykkelse af publikation af uønskede data ..... | 4 |
| Uberettiget brug af data .....                       | 4 |
| Spøgelsesforfatterskab .....                         | 2 |
| Problemer vedrørende forfatterskab og citation ..... | 8 |

**Tabel 3. Afvigelser fra god forskningspraksis, antal sager**

|                                                   |   |
|---------------------------------------------------|---|
| <i>Videnskabelig uredelighed</i>                  |   |
| Uberettiget forfatterskab (2) .....               | 1 |
| Spøgelsesforfatterskab (3) .....                  | 1 |
| Plagiat (4) .....                                 | 1 |
| Falsk metodebeskrivelse(5) .....                  | 1 |
| <i>Anden afvigelse fra god forskningspraksis</i>  |   |
| Uberettiget fjernelse af database .....           | 1 |
| Uberettiget publikation af data .....             | 1 |
| Gaveforfatterskab .....                           | 2 |
| Udelukkelse fra berettiget medforfatterskab ..... | 3 |
| Misvisende citation af andres arbejde .....       | 2 |

Af tabel 2 ses, at det var et ganske bredt spektrum af anklager, der blev rejst, og en del af dem var alvorlige.

Inden tabel 3 kommenteres, skal det omtales, hvad de betegnelser, der anvendes, betyder.

*Videnskabelig uredelighed* karakteriseres ved bevidste handlinger eller grov uagtsomhed, som forfalsker eller forvrider det videnskabelige budskab eller fremhæver en forskers indsats på et falsk grundlag (6, 7).

*Afvigelse fra god forskningspraksis* anvendes som betegnelse for handlinger, som ikke er i overensstemmelse med, hvad der i forskerverdenen betragtes som god skik, men som ikke er af en sådan alvor, at de opfylder den nævnte karakteristik af uredelighed (6, 7).

Af tabel 3 ses, at der blev der konstateret videnskabelig uredelighed i fire af sagerne, men de tilhørte ikke de alvorligste kategorier. Der henvises til omtalerne af dem i de forskellige årsberetninger (2, 3, 4, 5). Det ses endvidere, at der forekom afvigelser fra god forskningspraksis inden for et ret bredt felt af handlinger, som imidlertid alle havde med brugsret til data og publikation at gøre.

### Fra sager til forebyggelse

Man kan i de enkelte sager bedømme, hvad der lå til grund for, at der blev rejst anklager og foretaget forskellige afvigelser fra god praksis (tabel 4).

**Tabel 4. Tilgrundliggende problemer, som førte til klager og til afvigelser fra god forskningspraksis, antal sager.**

|                                                |    |
|------------------------------------------------|----|
| Usikkerhed vedrørende brugsret til data .....  | 10 |
| Usikkerhed om ret til medforfatterskab .....   | 10 |
| Mangelfuld projektstyring og information ..... | 4  |

Mens spektrene af klager og afvigelser fra god forskningspraksis var brede, ses det af tabel 4, at de tilgrundliggende årsager var få og koncentrerede om tre vigtige punkter.

Derved leder erfaringer fra sagsbehandlingen naturligt over til den forebyggende indsats, som bør koncentrerer om de tre problemområder, som er nævnt i tabel 4.

Det er usikkerhed om, hvor den enkelte står inden for disse tre problemfelter, snarere end ond vilje, som fører til uenighed i forskergrupperne, sommetider resulterende i anklager om uredelig adfærd.

En naturlig konsekvens heraf er at udarbejde vejledninger for, hvorledes man bør forholde sig inden for disse felter. Vejledninger, som tilstræber at udtrykke det, der i almindelighed anses at være konsensus om i forskerverdenen, men som alligevel kan blive genstand for uenighed, specielt under konflikter, fordi konsensus er implicit og kun sjældent udtrykt eksplicit.

UVVU har allerede udarbejdet to vejledninger (8, 9), som er udgivet sammen med Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd, og som omhandler dele af de nævnte problemområder. Med udgangspunkt i de her omtalte erfaringer har UVVU imidlertid nu udarbejdet tre nye vejledninger, ,n om hvert af problemområderne, som udkommer sammen med denne årsberetning.

#### *Referencer*

1. Forskning og udviklingsarbejde i den offentlige sektor - Forskningsstatistik 1995, p.49. København: Forskningsministeriet 1997.
2. Udvalget vedrørende videnskabelig uredelighed, beretning for 1993, 47-8 (sag nr.6). København: Forskningsrådene, 1994.
3. Udvalget vedrørende videnskabelig uredelighed, beretning for 1994, 57-8 (sag nr.1). København: Forskningsrådene, 1995.
4. Udvalget vedrørende videnskabelig uredelighed, beretning for 1995, 75-6 (sag nr.1). København: Forskningsrådene, 1996.
5. Udvalget vedrørende videnskabelig uredelighed, beretning for 1996, 46-8 (sag nr.1). København: Forskningsrådene, 1997.
6. Andersen D, Attrup L, Axelsen N, Riis P. Videnskabelig uredelighed og god videnskabelig praksis. København: Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd, 1992.
7. Andersen D, Brydesholt HH. UVVU's bedømmelse af handlinger, der er i strid med god videnskabelig praksis, og afgrænsningen af UVVU's sagsområde. Udvalget vedrørende videnskabelig uredelighed, beretning for 1995, 33-45. København: Forskningsrådene, 1996.
8. Guidelines for the presentation of experimental protocols and reports, data documentation and data storage in basic health research. Dan Med Bull 1997; 44: 87-8.
9. Guidelines for the presentation of research plans and protocols, data documentation and data storage in clinical and clinical-epidemiological research. Dan med Bull 1997; 44: 88-9.

## Vejledninger i god forskningspraksis

af Daniel Andersen

Sammen med denne årsberetning udsendes et hæfte: *Vejledninger i god videnskabelig praksis*.

### Vejledningernes oprindelse

Kimble blev lagt i den redegørelse, der i 1992 blev udarbejdet forud for oprettelsen af UVVU (1). Bag redegørelsen stod en arbejdsgruppe, nedsat af Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd, med repræsentanter for en bred kreds af danske forskningsinstitutioner og videnskabelige selskaber. Et kapitel havde titlen: *God videnskabelig praksis - forebyggelse af videnskabelig uredelighed*. Det understregede vigtigheden af klare regler for god forskningsskik i forebyggelsen af videnskabelig uredelighed, og det gav en grundig og mangesidig fremstilling af de principper, som burde ligge til grund for sådanne regler.

Som en opfølgning heraf (2) udgav UVVU første gang i 1993 og efter let revision igen i 1996 to vejledninger (3, 4) omhandlende forsøgsprotokoller, datadokumentation og dataopbevaring. De blev vel modtaget, og det er UVVU's indtryk, at de er blevet brugt ganske meget.

Derved føjedes et par led til den række nationale og internationale vejledninger, som findes - dels i form af kort opridsede principper (5-11), dels i form af brede oversigtlige fremstillinger (12, 13).

Efterhånden som UVVU gjorde sine egne erfaringer, blev det klart, som det er omtalt i denne beretnings kapitel 1, hvor i forskningsprocessens led, tyngdepunkterne i vejledningsbehovet befandt sig, nemlig i *indledningsfasen, ved opbevaring og brug af data og ved publikation*.

### Behov for vejledningerne

De ovenfor nævnte områder er i nogen grad dækket i de allerede eksisterende vejledninger, herunder også UVVU's egne (3, 4), men i varierende omfang og i reglen kun partielt. De mest indflydelsesrige som *Good Clinical Practice*-reglerne (6) og Vancouver-reglerne (11) dækker hver for sig kun dele af forskningsområdet eller forskningsprocessen. UVVU har derfor fundet det vigtigt at udfærdige tre nye vejledninger, en for hvert af de nævnte tyngdepunkter, baseret på UVVU's erfaringer gennem fem års arbejde i det danske sundhedsvidenskabelige forskningsmiljø, og med den vægtning, der måtte følge heraf.

Der findes i et vist omfang overlapning imellem hver af de tre nye vejledninger og imellem dem og de to allerede udsendte (3, 4). Skulle det have været undgået, ville det have krævet mange krydshenvisninger, som ville have gjort det nødvendigt under læsningen af en vejledning at foretage opslag i de øvrige vejledninger med afbrydning af læsningen til følge. Som det nu er gjort, kan vejledningerne læses hver for sig med indre sammenhæng, men dog med krydshenvisninger til fyldigere omtale i andre vejledninger.

Vejledningerne skal, som det omtales i forordet til dem, tjene et dobbelt mål: Fremme forskernes retssikkerhed ved at gøre det eksplicit, hvad der i UVVU opfattes som god forskningspraksis, og fremme en sådan praksis for dermed at forebygge videnskabelig uredelighed. Ikke mindst håbes det, at de kan tjene som hjælpemiddel og referenceskrifter i forskeruddannelsen.

### Konsensus som grundlag for vejledningerne

Det har ikke været UVVU's hensigt at skabe helt nye principper. Det har tværtimod været målet at søge nedfældet eksplicit, hvad der allerede implicit er konsensus om, inden for den sundhedsvidenskabelige forskerverden. Dette kan give anledning til modsat rettede reaktioner hos brugerne. De kan på den ene side føle noget af indholdet velkendt og dermed overflødigt. På den anden side kan noget forekomme nyt uden egentlig at være det, fordi den enkelte forsker ikke altid i alle detaljer og inden for alle områder har gjort sig klart eller fået undervisning i, hvad der er en fælles opfattelse af god forskningsskik.

Ikke sjældent opstår behov for klargørelse af principper for god videnskabelig praksis først, når der er opstået en konflikt. Derved kan opfattelsen af principperne blive farvet af det konkrete problem med det resultat, at det kan blive vanskeligt for modstående parter at blive enige om deres indhold. Det, som forekom indlysende, viser sig pludseligt modsætningsfyldt.

Vejledninger, som de nu foreligger, kan derfor forudses at blive en hjælp til konfliktforebyggelse og til konfliktløsning alene derved, at der nu findes en konkret udformning.

Hvis vejledninger er meget generelle i formuleringerne, vil de ikke let give anledning til uenighed med hensyn til deres principielle sigte, men der vil til gengæld blive større anledning til uenighed i fortolkningen, når de skal anvendes på konkrete problemer. Omvendt, hvis vejledninger er detaljerede. De vil så kunne give anledning til principiel diskussion om mange enkeltpunkter, men de vil være lettere at anvende, når der opstår et konkret spørgsmål.

UVVU har valgt at give vejledninger en ret høj detaljeringsgrad i den hensigt at gøre dem så brugbare som muligt i konkrete situationer. Til gengæld er det så søgt gennem vejledningernes tilblivelsesproces at formindske risikoen for alvorligere principielle uenheder om deres indhold.

Dette er for det første gjort ved at lægge udformningen tæt op ad de principper, der blev nedlagt i den ovenfor nævnte redegørelse (1), som var genstand for megen principiel diskussion under udarbejdelsen, men hvorom der blev nået konsensus i den bredt sammensatte arbejdsgruppe.

Dernæst er det sikret, at de enkelte punkter i vejledninger er i overensstemmelse med principperne i de allerede foreliggende vejledninger (5-12). Det kan i virkeligheden konstateres, at der råder en ganske bred international konsensus om de væsentligste elementer af god videnskabelig praksis.

I særlig grad er der lagt vægt på, at der råder overensstemmelse med den omfattende, generelle og juridisk orienterede vejledning, som er udgivet af *Akademikernes Centralorganisation* (13).

Endelig har vejledningsudkast været igennem en omfattende høringsproces, som førte til ændring af en række formuleringer, men som ikke gav holdepunkt for formodning om nogen principiel uenighed med hensyn til vejledningernes indhold.

UVVU mener med denne fremgangsmåde at have tilvejebragt så megen sikkerhed, som det er muligt for, at vejledningerne er udtryk for konsensus inden for dansk sundhedsvidenskab.

UVVU håber, at vejledninger vil blive brugt af forskerne, og at de vil vise sig nyttige i forskeruddannelsen. Som det skete for de første to vejledninger, er det UVVU's ønske, at de tre nye også bliver udsendt til fornyet høring efter ca. tre år med henblik på de justeringer, der til den tid måtte have vist sig påkrævede.

#### Referencer

1. Andersen D, Attrup L, Axelsen N, Riis P. Videnskabelig uredelighed og god videnskabelig praksis. København: Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd, 1992.
2. Clausen T, Riis P. Simple guidelines for experimental reports, documentation and storage of data. A new initiative to further research integrity. *Dan Med Bull* 1997; 44: 85-7.
3. Guidelines for the presentation of experimental protocols and reports, data documentation and data storage in basic health research. *Dan Med Bull* 1997; 44: 87-8.
4. Guidelines for the presentation of research plans and protocols, data documentation and data storage in clinical and clinical-epidemiological research. *Dan Med Bull* 1997; 44: 88-9.
5. Guidelines for the conduct of research within the public health service. U.S. Department of health and human services, 1992.
6. EEC Guidelines on Good Clinical Practice. CPMP Working Party on Efficacy of Medicinal Products, 1991.
7. Good clinical (research) practice. London: The Association of the British Pharmaceutical Industry, 1992.
8. Harvard Medical School. Faculty policies on integrity in science. Boston, Mass., 1992.
9. Evered D, Lazar P. Misconduct in medical research. Strasbourg: European Medical Research, Newsletter, april 1996.
10. Rigshospitalets Forskningspolitik. København: Rigshospitalet, 1996.
11. International Committee of Medical Journal Editors. Uniform requirements for manuscripts submitted to biomedical journals. *Nord. Med.* 1997; 112: 55-60.
12. Macrina FL. Scientific integrity. Washington, DC: American Society for Microbiology, 1995.
13. Andersen MB, Hau E. Rettighedsproblemer i forskningssamarbejder. København: Akademikernes Centralorganisation, 1998.



## Evaluering af det norske uredelighedsudvalg

Af Daniel Andersen og Hans Henrik Brydenholt

*Det Norske Nasjonale Utvalg for Vurdering av Uredelighet i Helsefaglig Forskning* (NUVU) blev oprettet i september 1994 for en prøveperiode på tre år. Det var fra starten bestemt, at der skulle finde en evaluering sted efter prøveperiodens udløb, og til gennemførelse heraf blev nedsat et udvalg bestående af *Hans Henrik Brydenholt* (formand) og *Daniel Andersen* fra UVVU samt professor *Gisela Dahlquist*, Umeå Universitet og *Etiknämnden*. Udvalget afgav sin evaluering i januar 1998.

Forud for oprettelsen af NUVU havde Rådet for medisinsk forskning i det tidligere *Norges almenvitenskapelige forskningsråd* (NAVF), nu *Norges forskningsråd*, *Området for Medisin og helse*, nedsat et udredningsudvalg, som afgav en betænkning i september 1993.

### Vedtægter og uredelighedsbegreb

NUVU's vedtægter fastslår, at udvalget skal varetage sagsbehandling inden for sundhedsvidenskabelig forskning samt forebyggelse. NUVU skal forud for undersøgelse af anmeldte sager kontakte den involverede forskningsinstitution og forespørge, om denne selv vil behandle sagen.

Begrebet videnskabelig uredelighed afgrænses som: *Alle alvorlige brudd på akseptert forskningsetisk praksis i planlegging, gjennomføring eller rapportering av forskning*. Som eksempler herpå anføres:

- Fabrikasjon og/eller forfalskning av forskningsresultater
- Plagiering av andres resultater - tyveri av resultater
- Plagiering av andres artikler
- Bevisst tilbakeholdelse eller seleksjon av resultater for publika
- sjon, der dette har betydning for tolkning av data
- Forsettlig feilaktig bruk av statistiske eller andre metoder
- Forsettlig eller grov uaktsom tilbakeholdelse av essensielle detal
- jer i metodikk
- Misvisende forfatterliste (utelatelser og inkluderinger)
- Feilagtig gjengivelse av andres resultater eller konklusjoner eller
- annen mangelfull publisering
- Presentasjon av resultater for den offentlige allmennhet uten
- vitenskapelig presentasjon i tidsskrifter, konferanser eller annen
- tilgjengelig vitenskapelig dokumentasjon
- Uakseptabel dobbeltpublisering

Denne norske afgrænsning af begrebet uredelighed har betydelig lighed med den danske, som findes gengivet i denne beretnings bilag 1. Der er imidlertid også nogle forskelle.

Hvor de norske vedtægter afgrænser videnskabelig uredelighed som »*Alle alvorlige brudd på akseptert forskningsetisk praksis i planlegging, gjennomføring eller rapportering av forskning*«, søger de danske i §2, stk.3 at gøre afgrænsningen mere objektiv ved formuleringen: »*den del af videnskabelig uredelighed, som UVVU's arbejdsområde inddrager, er karakteriseret ved at forfalske eller forvride det videnskabelige budskab eller på et falsk grundlag fremhæve forskeres indsats deri*«. Begge afgrænsninger har dog karakter af en *juridisk standard*, hvis nærmere indhold må fastlægges gennem teoretisk videreudvikling og praksis.

En anden forskel vedrører den vægt, der skal lægges på en anklagets subjektive indstilling til en handling, for at den kan regnes for videnskabeligt uredelig. Mens der i de danske reglers § 2, stk. 2 på overordnet niveau kræves forsæt eller grov uagtsomhed, nævnes dette ikke overordnet i de norske vedtægters § 2, men nævnes i stedet herfor i nogle af de enkelte punkter, ikke i alle.

Evalueringsudvalget anbefalede, at de subjektive forudsætninger for, at en handling kan karakteriseres som videnskabeligt uredelig, blev udtrykt mere konsekvent i vedtægterne.

## NUVU's sammensætning

NUVU har syv medlemmer og personlige suppleanter. Medlemmerne udnævnes af Norges forskningsråd, Medisin og helse, efter indstilling fra de medicinske og odontologiske fakulteter og fra de psykologiske fakulteter og institutter, institutter for farmaci, Lægemiddelindustriforeningen, Lægeforening, Psykologforening, Tandlægeforening og *Den nasjonale forskningsetiske komité, for medisin*. Blandt medlemmerne udpeges formand og næstformand af områdestyret i Medisin og helse. I prøveperioden har formand og næstformand været læger, henholdsvis medicinsk professor og chefredaktør af et medicinsk tidsskrift. Udvalget har haft en dommer blandt medlemmerne, men dette er ikke vedtægtsmæssigt fastlagt.

Evalueringsudvalget anbefalede, at det blev vedtægtsmæssigt sikret, at en person med dommerkompetence skulle være medlem af udvalget, og at det blev overvejet, om det ville være hensigtsmæssigt at følge Danmark og Sverige, hvor det kræves, at formanden er dommer.

Det kan fra dansk side betragtes som værdifuldt, at det norske udvalg rummer et medlem fra medicinindustrien. I Danmark har man valgt at koncentrere sig om den offentlige sektor i den første årrække, men man kan overveje, om tiden er kommet til at følge Norge på dette punkt. Derimod vil man nok ikke fra dansk side overveje at have repræsentation fra Lægeforeningen, idet denne bør stå frit til fx at støtte sine medlemmer med juridisk bistand i uredelighedssager. Det danske standpunkt er, at det alene skal være forskningsinstitutioner og videnskabelige selskaber, der skal repræsenteres.

## Sagsbehandling og behandlede sager

NUVU's sagsbehandling følger samme principper, som omtalt for UVVU i kapitel 1 i denne beretning. Der er imidlertid den vigtige forskel, at NUVU skal spørge institutionerne først, inden det påtager sig en sag. Dette har ført til forsinkelser, og evalueringsudvalget anbefalede, at NUVU, såfremt reglen ønskes bevaret, gør en indsats for at oplyse om fordele ved en central sagsbehandling fra første færd.

NUVU har modtaget fire sager, men den ene blev trukket tilbage, inden behandlingen kom i gang. Der blev ikke påvist uredelige forhold i de tre behandlede sager.

Der er en forskel imellem norsk og dansk praksis derved, at NUVU alene udtaler sig om, hvorvidt der foreligger videnskabelig uredelighed, men ikke i øvrigt i sin afgørelse tager stilling til, om der foreligger afvigelser fra god forskningspraksis af mindre alvorlig art, således som det gøres af UVVU. Det førte til, at forskere i en af sagerne i nogen grad kunne føle deres adfærd blåstempelt i videre udstrækning, end NUVU egentlig mente det berettiget. Evalueringsudvalget fandt, at NUVU's funktion som støtte for god praksis og dermed for forebyggelse kunne styrkes, såfremt afgørelserne rummede en direkte stillingtagen ikke alene til uredelighed, men også til andre former for afvigelse fra god praksis.

## Oplysende og forebyggende aktiviteter

NUVU's medlemmer har i vid udstrækning undervist ved ph.d.-kurser, og har publiceret artikler om forfatterskab i norske og internationale tidsskrifter. En anbefaling om opbevaring af forskningsdata og god forskningspraksis er under udarbejdelse. NUVU har arrangeret en konference i Oslo i september 1996. Emnet var forfatterskabsproblemer, og der var deltagelse af ledere fra offentlige sundhedsvidenskabelige institutioner i Norge og inviterede deltagere fra Sverige og Danmark. Der udgives en årsberetning, som er utrykt i A-4 format.

Evalueringsudvalget fandt, at NUVU havde ydet en god indsats inden for disse områder.

NUVU's status i de norske forskersamfund

Der har været delte meninger i norske forskerkredse om oprettelsen af NUVU. Nogle forskere har fra starten været stærke modstandere deraf, og de fastholder stadig dette synspunkt.

Det har været bemærkelsesværdigt, at der kun har været anmeldt fire sager gennem de første tre år, specielt når det tages i betragtning, at der foreligger flere empiriske undersøgelser fra Norge, som tyder på, at mange forskere har kendskab til videnskabelig uredelighed i deres eget miljø.

Evalueringsudvalget anbefalede, at der blev udgivet trykte årsberetninger med et indhold og en udformning, som i højere grad var egnet til at bevidstgøre forskerne om NUVU's funktion.

## Samlet konklusion

Evalueringsudvalget kunne fuldt ud anbefale en videreførelse af NUVU. Det havde vist, at det kunne håndtere sager, og at det administrative apparat er i orden. Bortset fra de ovennævnte anbefalinger om mindre justeringer fandtes ikke grundlag for at foreslå ændringer i NUVU's organisation og virksomhed.

## Den internationale udvikling

Af Nils Axelsen og Martin Korst

UVVU følger løbende udviklingen såvel gennem kontakter med institutioner og enkeltpersoner som gennem tidsskrifter og internet. Informationsstrømmen er ikke aftaget i beretningsåret, og nedenfor skal kort refereres nogle få af de mere betydningsfulde begivenheder.

### Tyskland

Den tilsyneladende *første* store uredelighedsaffære i Tyskland dukkede op i foråret 1997 under intensiv mediedækning (1).

En til lejligheden nedsat national kommission bestående af forskere og jurister fandt i en forundersøgelse, at to kendte tyske forskere, professorerne *Friedhelm Hermann* og *Marion Brach*, tilsyneladende havde falsificeret eller manipuleret data i mindst 37 artikler produceret, mens de i perioden 1988-1996 arbejdede på forskellige forskningsinstitutioner og universiteter i Tyskland (2). *Hermann* er hæmatolog og har publiceret over 300 artikler, og *Brach* er molekylærbiolog. De to forskere har arbejdet sammen ved universiteterne i Mainz og Freiburg, og flyttede i 1992 til Berlin, hvor *Hermann* var professor ved *Berlins Frie Universitet*, og *Brach* arbejdede ved *Max Delbrück Center for Molekylær Medicin*. I 1996 flyttede *Hermann* og *Brach* til Ulm, og senere blev *Brach* professor ved *Lübecks medicinske fakultet*. *Freiburg Universitet* nedsatte en lokal komite med juristen *Albin Eser* som formand, med det formål at undersøge de publikationer der var udgået fra Freiburg. Denne komite fandt yderligere 12 suspekte artikler (2). Lokale komiteer i Ulm, Berlin og Lübeck har også arbejdet med sagen, ligesom *DFG*, *Deutsche Forschungsgemeinschaft*, undersøger sagen. *DFG* er Tysklands største uddeler af forskningsbevillinger. De lokale komiteer har samarbejdet med den overordnede nationale komite, ledet af professor *Wolfgang Gewok*.

*Brach* har indrømmet at have manipuleret med data, men angiveligt under pres fra *Hermann*, som er blevet suspenderet fra sin stilling som professor i Ulm. *Brach* er afskediget fra sin stilling som professor i Lübeck, men sagen, der har mange forgreninger, er endnu ikke afsluttet. Blandt andet agter *Hermann* at anlægge retssag for skade på sin karriere, med et erstatningskrav på 10 millioner DM (4). Der vil formodentlig endvidere blive anlagt sag mod medlemmer af undersøgelseskomiteerne.

Affæren har rystet den tyske forskningsverden, helt i analogi med de første sager af denne art i USA (3). Man har i Tyskland ikke haft noget beredskab til at håndtere sådanne sager, hverken i teori eller i praksis, og det har været svært for nogle af komiteerne at komme helt til bunds i problemerne, blandt andet på grund af forskningsmiljøers uvilje til at kooperere (5). Et af sagens mange problemer, der har optaget sindene, er spørgsmålet om medforfatteres ansvar, idet en professor i Freiburg optrådte som medforfatter på 25 artikler i kraft af *Ehrenautorenschaft* (gaveforfatterskab). *Wolfgang Gewok* har i denne anledning sagt: We must take a very hard look at the standards for co-authorship (2). Et måske særligt tysk juridisk problem er, at forskningsfrihed er garanteret i den tyske grundlov. Et andet problem har været, at yngre kolleger veg tilbage for at fremføre deres mistanker af frygt for deres karriere.

Sideløbende med opklaringen af denne store sag har man i Tyskland omgående taget fat på at drøfte, hvordan sådanne sager bør håndteres i fremtiden, og hvordan de bør forebygges. *DFG* har nedsat en kommission, der drøfter forskningsstandarder og overholdelse af disse (2). Det forventes, at *DFG*, som betingelse for tildeling af forskningsbevillinger, vil kræve, at hver institution skal udnævne en ombudsmand og skal have klare definitioner, samt udarbejde regler for håndtering af sager om påstået uredelighed (5). *Max Planck Gesellschaft*, *MPG*, som består af 70 institutter, har vedtaget regler, der omfatter definitioner, som ligger tæt på de danske, præciserer ledelses- og medansvar, og beskriver proceduren ved sagsbehandling (6). Såvel *DFG* som *MPG* har lagt stor vægt på den forebyggende indsats gennem styrkelse af god videnskabelig praksis - i lighed med den danske holdning (3).

Alt i alt en stor sag, og en bemærkelsesværdig handlekraft i den tyske forskningsverden, formentlig accelereret af den store mediebevågenhed og udviklingen i USA og Norden. Tyskland bliver således det første land i Europa uden for Norden, der etablerer et system til håndtering af videnskabelig uredelighed. Dette er især overraskende på baggrund af den relativt ringe opmærksomhed, der har været knyttet til dette problem i Tyskland, i modsætning til den næsten omvendte situation i UK. En leder i *Nature Medicine* konkluderer således: Other countries should follow this lead now, rather than waiting for a similarly damaging case to shock them into action (7).

## Polen

Næppe var Hermann-Brach sagen dukket op i Tyskland, før en tilsvarende stor sag under stor mediebevågenhed blev oprullet i Polen.

Udgangspunktet var et tilfælde af plagiat i et polsk tidsskrift, *Przegląd Lekarski*, af en dansk artikel i *Danish Medical Bulletin* (8). UVVU afgjorde i 1995, at fire polske forfattere var skyldige i videnskabelig uredelighed ved plagiat, og meddelte dette til de relevante forfattere, de to tidsskrifter, og til National Library of Medicine (MEDLINE), USA (8).

En læge og cancerforsker som arbejder i USA, blev opmærksom på UVVU's afgørelse, som var publiceret i *Danish Medical Bulletin*, og begyndte i juni 1997 at efterforske Jendryczko's videnskabelige produktion, idet sagen efter hans mening på uantagelig måde var blevet dysset ned i Polen. Undersøgelsen viste, at Jendryczko, sammen med en række medforfattere, uden referencer har publiceret mindst 30 biomedicinske artikler med ordret gengivelse af dele af artikler af andre forfattere. I opklaringsarbejdet benyttedes National Library of Medicine's internet service *find related articles*.

Lægen har gjort de relevante myndigheder opmærksom på sine fund, som i december 1997, efter nærmere undersøgelse af tre udvalg, er blevet bekræftet af Det Medicinske Fakultet i Silesien, hvor Jendryczko har været ansat, inden han flyttede til Det Polytekniske Institut i Czeszochowa. Sidstnævnte institution har nu også nedsat en undersøgelseskomite, til at klarlægge sagen. Medforfatteransvaret er et væsentligt moment i denne sag, ligesom i den tyske sag. Se i øvrigt denne beretnings kapitel 6, sag 5.

Præsidenten for den polske statslige komite for forskning, Andrzej Wisniewski, har udtalt, at denne sag har overbevist ham om, at Polen har brug for en national komite af respekterede navne til at undersøge sådanne beskyldninger (9). Medlemmer af UVVU er i denne anledning inviteret til Polen for at redegøre for danske synspunkter og erfaringer.

Meget kunne således tyde på, at Polen, efter Tyskland, bliver det næste europæiske land, som etablerer et system til behandling af problemerne vedrørende videnskabelig uredelighed.

## United Kingdom

Redaktørerne af ni meget anerkendte tidsskrifter, herunder *British Medical Journal*, *Gut* og *The Lancet*, har dannet en Committee for Publication Ethics (COPE) med det formål at hjælpe hinanden med at håndtere indsendte artikler, hvor der er mistanke om uredelighed (10). COPE vil også arbejde for, at der oprettes et formelt organ omfattende fonde og videnskabelige selskaber, der kan arbejde for, at der etableres et system i UK til at varetage problemer vedrørende videnskabelig uredelighed.

Association of Medical Research Charities (AMRC), som i 1996 havde et budget på 340 millioner £, har rådet sine næsten 100 medlemmer til at insistere på, at de institutioner der bevilliges midler, skal have adækvate procedurer for at håndtere sager hvor der opstår mistanke om uredelighed (11). Selvom det statslige Medical Research Council er ved at introducere visse krav, mener AMRC, at kravene bør skærpes til detaljerede beskrivelser af procedurer for sagsbehandling, god videnskabelig praksis, herunder krav til uddannelse, whistleblower (anmelder)-beskyttelse, og krav om undersøgelse hvis der opstår mistanke; i modsat fald skal bevillinger trækkes tilbage.

Illustreret med konkrete tilfælde hævdes det fortsat, at universiteterne i udbredt, men ukendt omfang skjuler ubehagelige kendsgerninger, og hverken kan eller vil rydde op i dette område (11). Universiteterne forsvare sig med, at der allerede er en række tiltag til at forebygge uredelighed (11), og The Royal College of Physicians er i færd med at revidere sine guidelines (12).

UK er således i bevægelse, om end der næppe opnås konsensus foreløbig. Det er interessant, at der nu lægges stærkere pres på institutionerne af AMRC og de førende medicinske tidsskrifter.

## Norden

Centrale organer for håndtering af spørgsmål om videnskabelig uredelighed fungerer nu i alle nordiske lande, med undtagelse af Island.

Der er i Norge gennemført to interessante undersøgelser. For det første et interviewstudie blandt norske forskere om, hvad der lægges i begrebet forskningskvalitet. Der var på tværs af fagene enighed om de overordnede elementer, der karakteriserer god forskning: Originalitet, soliditet, faglig relevans og/eller anden samfundsmæssig eller praktisk nytteværdi.

De nationale etikudvalg har gennemført en undersøgelse af omfanget af uredelig og diskutabel forskning, hvor andre områder end det sundhedsvidenskabelige er medtaget. På de andre fagområder er irregulær forskning ikke mindre kendt. Det viste sig at 12% havde kendskab til uredelighed og 14% til diskutabel forskning i de seneste 10 år; 11% havde været udsat for uredelig eller diskutabel forskning, og 5% havde udført en sådan. Der var frygt for at anmelde mistanker. Formanden for Forskerforbundet rettede en stærk kritik mod etikudvalgene i anledning af deres rapport.

Vedrørende evalueringen af det norske uredelighedsudvalg, se kapitel 3.

I Finland er man i gang med at revidere retningslinierne, og der synes at være en bevægelse bort fra den hidtil snævre definition (13).

I Sverige har der i beretningsåret været behandlet fire sager, hvortil kommer en stor sag fra Karolinska Institutet (KI), der startede før det centrale udvalg blev nedsat. Et udvalg nedsat af KI konstaterede, at en forsker, der ikke længere er ansat ved KI, sandsynligvis var skyldig i videnskabelig uredelighed, idet 14 artikler var baseret på en PCR-metode, som ikke kunne have virket, hvilket forskeren måtte have vidst. Den anklagede havde destrueret sine originaldata, hvorfor uredelighed ikke kunne bevises direkte. Sagen er ømtålelig for KI, som uddeler Nobelprisen, og forskeren havde modtaget mere end 3 millioner SEK til forskningen (14).

## USA

Det omtales i UVVU's beretning for 1996, at der i 1997 kunne forventes en politisk afgørelse på striden om definitionen af videnskabelig uredelighed, idet der var fortalere såvel for en definition begrænset til falsifikation, fabrikation og plagiat, som for en bredere definition i retning af den danske. Der kan imidlertid gå endnu lang tid før sagen er afgjort (15), men afgørelsen vil utvivlsomt få stor betydning.

National Institutes of Health har udnævnt en »ombudsperson« og skabt et nyt center, Cooperative Resolution Center, som et neutralt sted for løsning af konflikter vedrørende forskningsvejledning, forfatterskab, fælles brug af reagenser, datahåndtering og karrierespørgsmål (16).

I 1996 afsluttede Office of Research Integrity (ORI) 49 sager, indledte 39 undersøgelser, og vurderede 196 nye anmeldelser. Af de 49 afsluttede sager resulterede 17 i påvisning af uredelighed, og 32 sager blev afvist af Appeals Board (17). Af de 196 nye anmeldelser kunne 92 afsluttes uden yderligere undersøgelser, og af de resterende blev 65 yderligere vurderet med henblik på at indlede forundersøgelse eller undersøgelse, og 39 blev henvist til andre instanser. En række forskere, der har været anklaget men er blevet frikendt af ORI, har udtalt sig om, hvor ubehagelig og tidskrævende processen er, og at oplevelsen giver dybe ar (18).

Kræftforskeren Bernard Fisher blev i 1994 af National Cancer Institute (NCI) og University of Pittsburgh tvunget til at trække sig tilbage som leder af det nationale kirurgiske bryst- og tarmkræftprojekt. Årsagen var, at en canadisk deltager i det store projekt havde indrømmet at have begået videnskabelig uredelighed. Fisher blev selv udsat for federal undersøgelse, men blev frikendt for alle anklager i 1996. I mellemtiden havde Fisher anlagt sag mod NCI og University of Pittsburgh for at have nægtet ham fair process, og for at have givet ham mundkurv på. Sagen blev løst ved et forlig, hvor NCI roste Fishers store betydning som drivkraft i brystcancerforskning gennem 40 år, og hvor University of Pittsburgh gav ham en undskyldning, og, sammen med NCI, gav ham en erstatning på i alt 2,75 millioner US \$.

Psykologen Carol Phinney, en whistleblower, har efter en retssag i Michigan fået tilkendt to millioner \$ i erstatning fra University of Michigan, idet hun har været offer for videnskabelig uredelighed, trusler og chikane, der førte til hendes afskedigelse. Carol Phinney anklagede i 1988 professor Marion Perlmuter, University of Michigan, for at have stjålet Phinneys id,er for at opnå fondsstøtte. Endvidere anklagede hun institutlederen Richard Adelman for trusler, chikane og uberettiget afskedigelse (19). Carol Phinney agter at danne en fond benævnt Whistleblowers for Integrity in Science and Education (WISE), og hun har den opfattelse, at disse sager er bedre tjent med afgørelse ad retlig vej end af institutionerne og ORI (19, 20).

## Videnskabelige redaktører

Redaktørerne af de videnskabelige tidsskrifter i Europa har holdt kongres i Helsinki, hvor det bl.a. blev fremhævet, at Danmark var foregangsland, hvad angår behandling af sager om videnskabelig uredelighed. Kongressen drøftede redaktørers og manuskriptbedømmers roller og spørgsmålet om kontakter og konkurrence tidsskrifterne imellem.

## Konklusion

Som i de foregående år har der i 1997 været en betydelig aktivitet på UVVU's arbejdsområde. En stor mediedækket sag i Tyskland fik i 1997 den konsekvens, at Tyskland bliver det første land i Europa, uden for Norden, der får etableret et system til håndtering af problemerne vedrørende videnskabelig uredelighed. Der lægges i Tyskland, som i Norden, stor vægt på forebyggende foranstaltninger, og hver forskningsinstitution skal have en ombudsmand, ligesom der skal være en central ombudsmand. I Polen oprulledes en tilsvarende stor mediedækket sag i 1997 med den konsekvens, at Polen sandsynligvis også etablerer et system. I UK lægger private fonde og de førende tidsskrifter et stigende pres på forskningsinstitutionerne for at etablere et system. I USA forventes der først politisk afgørelse på definitionsspørgsmålet om et års tid. National Institutes of Health i USA har oprettet et center for konfliktløsning med en »ombudsperson«, hvilket som nævnt også sker i Tyskland. Baseret på UVVU's erfaringer i Danmark er der et stort behov for neutral konfliktløsning, således at konflikter kan løses, hvad enten de ender med at blive bedømt som beroende på videnskabelig uredelighed eller ej, og helst inden konflikterne eskalerer.

# Referencer

1. Abbott A. Forged images lead to German inquiry. *Nature* 1997; 387: 442.
2. Koenig R. Panel Calls Falsification in German Case "Unprecedented". *Science* 1997; 277: 894.
3. Andersen D, Attrup L, Axelsen N. & Riis P. Videnskabelig uredelighed og god videnskabelig praksis. København: Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd, 1992.
4. Schiermeier Q. Gene therapist accused of fraud to seek redress in German court. *Nature* 1997; 389: 105.
5. Eser A. Personlig meddelelse.
6. Abbott A. Germany tightens grip on misconduct. *Nature* 1997; 390: 430.
7. Editorial. *Nature Medicine* 1997; 3: 1175.
8. Udvalget Vedrørende Videnskabelig Uredelighed. Beretning for 1995 p. 75-6. København: Forskningsrådene, 1996.
9. Marshall E. Medline searches turn up cases of suspected plagiarism. *Science* 1998; 279: 473-4.
10. Kaiser J. British editors form misconduct panel. *Science* 1997; 277: 627.
11. Wilmshurst P. The code of silence. *The Lancet* 1997; 349: 567-9.
12. Lock S. Personlig meddelelse.
13. Paunio K. Personlig meddelelse.
14. Atterstam I. Karolinska Institute rocked by research misconduct. *The Lancet* 1997; 350: 643.
15. Rhodes L. Personlig meddelelse.
16. Office of Research Integrity. ORI Newsletter; 4, sept. 1997.
17. Office of Research Integrity. ORI Newsletter; 2, marts 1997.
18. Goodman B. Scientists exonerated by ORI report lingering wounds. *The Scientist* 1997, 9. juni.
19. *The Scientist* 1997, 28. april og 1. september.
20. Kaiser J. Home for scientific whistleblowers. *Science* 1997; 277: 1611.

## Oplysende virksomhed

*Af Martin Korst*

Udvalget har i 1997 arbejdet med 3 nye vejledninger med særligt henblik på at forebygge videnskabelig uredelighed. Det drejer sig om følgende:

- for indgåelse af aftaler ved påbegyndelse af forskningsprojekter
- forfatterskab
- opbevaring og brug af videnskabelige data

Udkastene til vejledningerne blev sendt til en række sundhedsvidenskabelige instanser og personer til høring. Udkastene blev i altovervejende grad vel modtaget; der kom dog en del ændringsforslag, hvoraf mange var gode og kunne indarbejdes. De tre vejledninger er sammen med udvalgets første vejledninger om datadokumentation mv. optrykt som bilagsbind til denne årsberetning. Herved følger UVVU samme praksis som Den centrale Videnskabsetiske Komit, har brugt for sin årsrapport for 1994, hvor »Retsgrundlag og rekommandationer« er udgivet som et særligt bind (Forskningsrådene 1994, ISBN 87-601-4430-0). Det er UVVU's opfattelse, at vi hermed imødekommer et fra flere sider udtrykt ønske om at kunne finde vejledningerne et samlet sted.

De tre nye vejledninger vil blive oversat til engelsk, først og fremmest fordi der på mange af vore laboratorier, institutter og afdelinger færdes udenlandske forskere. Desuden er der givetvis en efterspørgsel fra udlandets side.

Der henvises i øvrigt til omtalen af vejledningerne og deres baggrund i kapitel 2.

## Undervisning

Daniel Andersen har undervist på området ved ph.d.-kurser på Odense Universitet og ved Institut for Sygdomsforebyggelse, Københavns Universitet. Endvidere har han holdt foredrag i Dansk Selskab for God Klinisk Praksis og ved Det Veterinære Serumlaboratorium. Daniel Andersen har tillige holdt foredrag ved et internationalt møde på Roskilde Universitetscenter, og han har ved Nordisk Gastroenterologmøde i juni 1997 holdt fire foredrag om definitioner og begreber, om samarbejdsrelationer, om opbevaring af data samt om erfaringer med et uafhængigt nationalt organ. Endelig har han holdt et foredrag i Århus ved Ethical Student Conference august 1997. Daniel Andersen har i Ugeskrift for Læger 1997; 159: 4405-6, bragt en artikel »Videnskabelig uredelighed. Et udvalg og dets funktion«. Endvidere har han medvirket med et interview publiceret i Sygeplejersken 1997; 97: 9-11.

I januar 1997 har Daniel Andersen afsluttet arbejdet som konsulent for Københavns Universitet i en uredelighedssag ved Det Naturvidenskabelige Fakultet. Sammen med formanden og professor Gisela Dahlquist fra Umeå Universitet har han deltaget i et evalueringsudvalg til bedømmelse af det norske nationale uredelighedsudvalg, jf. kapitel 3.

Nils Axelsen har holdt foredrag om området ved et lægekredsforeningsmøde i Esbjerg og har undervist kursister i klinisk mikrobiologi ved Statens Serum Institut.

Harald S. Hansen har holdt foredrag om videnskabelig uredelighed for farmacistuderende ved et tværfagligt studiestartkursus på Danmarks Farmaceutiske Højskole.

Mogens Kilian har undervist om videnskabelig uredelighed i et kursus i klinisk beslutningsteori ved Vejle Sygehus. Endvidere ved et obligatorisk kursus for ph.d.-studerende ved Det sundhedsvidenskabelige Fakultet ved Aarhus Universitet.

Povl Riis har virket ved tre kurser for overlæger, heraf et som overbygningskursus. Endvidere ved to kurser for ph.d.-studerende og ved et kursus for kræftforskere. Han har endvidere medvirket ved tre kurser for medicinindustrien og et kursus for u-landsstipendiater samt et kursus i Ålborg for yngre forskere og et kursus for en patientforening. I udlandet har han virket ved to kurser ved Nordisk Helsevårdshøgskolan i Göteborg og ved tre kurser for svenske medlemmer af forskningsråd, etikkomit,er og fakulteter. Povl Riis har ved Nordisk Gastroenterologmøde holdt fire foredrag om uredelighedens psykologi og sociologi, om krav til indehavere af et videnskabeligt forfatterskab, om kontrolleret klinisk undersøgelse som kilde til videnskabelig uredelighed og etiske dilemmaer samt om principper for etablering af et nationalt organ.

## **Andet**

Efter anmodning derom har UVVU forsynet en række udenlandske instanser og personer med information af forskellig art, fx om sin virksomhed.

Det er allerede nævnt, at udvalget har kunnet forsyne Deutsche Forschungsgemeinschaft (DFG) med en del oplysninger om forholdene på området i Danmark, hvilket ønskedes fordi man som følge af den store, nye sag i Tyskland om videnskabelig uredelighed (Hermann/Brach, se kapitel 4) iværksatte overvejelser om at indføre et system i Tyskland på dette område.

Sidst, men ikke mindst må henvises til, at UVVU's formandskab som nævnt har været medlemmer af en evalueringsgruppe der har haft til opgave at vurdere UVVU's norske søsterorgan efter udløbet af dets 3-årige forsøgsperiode. Herom henvises til kapitel 3 i denne årsberetning.

Som tidligere har UVVU sendt sin engelsksprogede årsberetning til en række forbindelser i udlandet.



## Behandlede sager i 1997

Af Daniel Andersen og Martin Korst

### Sag afgjort efter undersøgelse

#### Sag 1

*Vedrørende rettighed til forfatterskab af en rapport, udgivet af en amtslig Sundheds- og forebyggelsesafdeling*

Klageren havde været afdelingschef for Sundheds- og forebyggelsesafdelingen (SUFO) i et amt og havde under sin ansættelse planlagt og iværksat en undersøgelse af privat ansatte borgeres sygdomsfravær, idet det var hensigten, at undersøgelsen skulle indgå i et større projekt vedrørende forebyggelse af ryggener. Under projektforløbet forlod klageren sin stilling i amtet og fik anden ansættelse.

Han fortsatte dog med at vejlede en lægelig projektmedarbejder, som var honoreret af amtet. Han var blevet opfordret hertil af en konstitueret afdelingschef, men der blev aldrig udarbejdet nogen skriftlig aftale herom, og den senere ansatte nye afdelingschef, som er den indklagede, havde den opfattelse, at projektmedarbejderen kunne klare sit arbejde selv, og han var ikke interesseret i klagerens frivillige og ulønnede vejledervirksomhed.

Da projektmedarbejderen med nogen forsinkelse afleverede det indsamlede datamateriale, opdagede den indklagede, at materialet ikke var umiddelbart anvendeligt, idet der ikke var foretaget nogle nødvendige rensninger for uvedkommende sygemeldinger. Samarbejdet med klageren var på det tidspunkt helt afbrudt, og den indklagede og medarbejdere i SUFO gjorde nu materialet færdigt. De skønnede det nødvendigt af hensyn til de involverede kommuner og sponsorer at fremkomme med en rapport, som de imidlertid på grund af tidspres ikke kunne gøre så fuldstændig og omfattende, som de havde ønsket.

I rapporten stod den indklagede og en anden medarbejder i SUFO som forfattere, mens klageren og projektmedarbejderen var omtalt i forordet, hvor deres indsats var beskrevet.

Klageren har sammen med sin advokat indbragt klage til UVVU over, at

1. den indklagede stod som forfatter på trods af, at han ikke opfyldte betingelserne for forfatterskab
2. den indklagede havde publiceret et datamateriale, som rummede fejl, som klageren havde gjort opmærksom på med krav om, at det i forbindelse med offentliggørelsen skulle tilkendegives, at klageren tog afstand fra den form under hvilken, data blev præsenteret. Dette sidste var ikke sket.

Der blev nedsat et ad hoc-udvalg med deltagelse af en jurist, en sygehusdirektør, en direktør for et sektorforskningsinstitut og et medlem af UVVU. Ad hoc-udvalget fremkom med en redegørelse til UVVU.

Det fremgik heraf, at den rapport, der blev udgivet af SUFO, måtte betragtes som et videnskabeligt arbejde. Der blev i denne bedømmelse lagt vægt på, at projektet tog udgangspunkt i en protokol og anvendte metoder i overensstemmelse med sædvanlig forskningspraksis inden for området. Hertil kom, at projektet blev anmeldt til den regionale videnskabsetiske komité, og til registertilsynet, og at der blev søgt og opnået økonomisk støtte fra eksternt fond under henvisning til projektets videnskabelige karakter. Ad hoc-udvalget fandt derfor, at medarbejdernes rettigheder og pligter i forbindelse med publikationen måtte bedømmes efter de sædvanlige principper gældende for videnskabeligt arbejde. At rapporten ikke blev så omfattende som oprindeligt forudsat, kunne efter ad hoc-udvalgets opfattelse udgøre et kvalitetsproblem, men det burde ikke føre til et ændret grundlag for bedømmelse af deltagernes rettigheder og pligter.

Ad hoc-udvalget anså det herefter for velbegrundet at bedømme kravene til forfatterskab ud fra såvel ophavsretloven som Vancouver-reglerne. Ifølge begge er det den kreative indsats, der giver ret til medforfatterskab og dermed til at blive nævnt ved navn i forbindelse med udgivelsen af rapporten.

De vilkår, der blev bestemt af ansættelsesforhold og samarbejdsforhold, førte til, at hverken klageren eller den indklagede til fulde kunne opfylde Vancouver-reglernes krav til bredde i den kreative indsats. Klageren deltog således intensivt i planlægning og igangsættelse af projektet, mens den indklagede forestod den endelige databehandling og udfærdigelsen af rapporten. Man kunne imidlertid anføre, at begge havde ydet en væsentlig og nødvendig indsats inden for smallere områder af den videnskabelige proces, og at der derfor kunne være grund til at anse dem begge som berettigede til medforfatterskab.

Ad hoc-udvalget fandt, at det rigtigste ville have været, om de havde været sidestillede, idet begge enten skulle have været forfattere eller begge have været nævnt i forordet, såfremt man foretrak, at rapporten blev udgivet uden forfatternavne. At den indklagede blev forfatter, mens klageren blev omtalt i forordet var efter ad hoc-udvalgets opfattelse en afvigelse fra den bedst mulige praksis, men der kunne ikke være tale om at karakterisere det som uredeligt.

Ad hoc-udvalget fandt intet grundlag for at antage, at den indklagede skulle have haft til hensigt at viderebringe bevidst forkerte forskningsresultater. Der var i rapporten taget forbehold for nogen usikkerhed i dataregistreringen. Der fandtes derfor ikke grund til at karakterisere datapræsentationen som uredelig, men der kunne være tale om et kvalitetsproblem, som ad hoc-udvalget anbefalede parterne at udrede nærmere under genoptagelse af samarbejdet under en eller anden form.

At klagerens krav om at få sin afstandtagen fra datapræsentationen medtaget i rapporten blev uopfyldt, kunne tilskrives tidsmæssige forhold, idet klagerens krav først fremkom efter at rapporten var udgivet.

UVVU tilsluttede sig ad hoc-udvalgets redegørelse og konkluderede, at der ikke forelå videnskabelig uredelighed hverken i forbindelse med forfatterskab eller i forbindelse med datapræsentationen.

UVVU tilsluttede sig ligeledes en forligsskitse, ad hoc-udvalget havde udarbejdet med henblik på en videreførelse af det vigtige projekt, som repræsenterede en betydelig ressourceindsats, og det tilsluttede sig ad hoc-udvalgets påpegning af, at et utilstrækkeligt aftalegrundlag måtte anses som væsentligt bidragende til de problemer, der var opstået under projektforløbet.

## **Sager afgjort efter forundersøgelse**

### **Sag 2**

*Vedrørende plagiat og krænkelse af intellektuel ejendomsret*

Denne sag er overført fra 1996, og den blev i beretningen for 1996 omtalt som sag nr.10.

En engelsk læge og psykoterapeut anklagede en dansk kollega for at have udgivet en bog, som rummede plagiat af klagerens terapeutiske teknik og en misvisende beskrivelse af klagerens teorier. Klageren mente, der forelå tyveri af intellektuel ejendom og forvrænget gengivelse deraf, således at klagerens professionelle renommé, blev belastet, og den terapeutiske praksis blev farlig for patienterne.

Den indklagede udgav i 1995 på eget forlag en bog på dansk om psykoterapeutisk behandling af spiseforstyrrelser. Skandinaviske kolleger gjorde klageren opmærksom på, at bogen rummede beskrivelser af psykoterapeutiske teorier, som meget lignede klagerens, samt plagierede afsnit, som angaves at bestå af ord-til-ord oversættelse af klagerens teknik og teori.

Klageren havde siden 1989 gentagne gange undervist ved kurser i Danmark og andre nordiske lande. Den indklagede havde deltaget i nogle af kurserne og havde gennem foredragsmanuskripter og båndoptagelser under undervisningen skaffet sig detaljeret kendskab til klagerens teori og praksis.

Klageren havde ikke til UVVU fremsendt nogen helhedspræget fremstilling af sit undervisningsstof. Der forelå kun nogle få artikler, som ikke gav en samlet fremstilling, og nogle kursusvejledninger samt upublicerede undervisningsmanuskripter.

Den indklagede havde i 1991 skriftligt informeret klageren om, at han havde brugt dennes terapeutiske metode med godt resultat på en række patienter, og at han ønskede at publicere metoden og resultaterne. Han opfordrede dog klageren til selv at publicere sin teori og metode først.

Klageren udgav stadig ikke nogen samlet publikation, og i 1995 udgav den indklagede som nævnt sin bog. I denne omtaler han med entusiasme klageren og nævner mange gange, at den beskrevne teori og teknik er skabt af klageren. UVVU fandt på denne baggrund, at der næppe kunne foreligge plagiat eller tyveri af intellektuel ejendom og angav over for klageren på et møde med denne, at der ikke ville blive indledt nogen sagsbehandling, med mindre der blev fremlagt dokumentation for ordret oversættelse af tekstafsnit.

I den følgende tid modtog UVVU udskrifter af klagerens foredrag og oversættelse til dansk af en beskrivelse af en psykoterapeutisk teknik.

UVVU indledte derfor en forundersøgelse med gennemgang af det indkomne materiale og sammenligning af dette med den indklagedes bog.

Det fremgik af denne sammenligning, at en kort beskrivelse af en teknik var næsten ordret oversat, men at der i øvrigt blot var tale om, at den indklagede med sine egne ord havde gengivet klagerens teori og praksis, ledsaget af gentagne erklæringer om, at det var klagerens arbejde, han beskrev, og dennes indsats der lå grund for væsentlige afsnit i bogen.

Efter afslutningen af denne forundersøgelse fandt UVVU, at der ikke var grund til at foretage sig yderligere. UVVU fastslog i sin redegørelse til parterne, at udvalget ikke ville tage stilling til, om dele af den indklagedes fremstilling kunne være misforstået og gengivet forkert, idet dette måtte diskuteres mellem parterne i faglige møder og tidsskrifter. Desuden blev det fastslået, at en eventuel fare ved den indklagedes terapi i givet fald burde fremføres over for Sundhedsstyrelsen.

Med hensyn til plagiat og tyveri af intellektuel ejendom, må sagen ses fra to sider:

1. UVVU gjorde på den ene side gældende, at det i almindelighed må betragtes som god praksis, at forskere, som fremkommer med originale ideer, også selv om det sker i en undervisningssituation, selv træffer bestemmelse om, hvornår og under hvilken form deres ideer skal publiceres. Imidlertid er der ingen lovmæssig beskyttelse af upublicerede ideer og teorier.
2. UVVU gjorde på den anden side gældende, at en kursist, som bliver undervist i en teori og den dermed forbundne praksis, og som derefter bruger dem selvstændigt, må have ret til at publicere sine resultater. Kursisten bør henvise til lærerens arbejde i fornødent og muligt omfang, men hvis læreren ikke har givet sin egen samlede, detaljerede og publicerede fremstilling, har kursisten ingen anden mulighed end selv at gengive teori og praksis, således som han har tilegnet sig dem og brugt dem. For en teknikers vedkommende, må præcisionen kræve, at ordvalget kommer til at ligge meget tæt op ad underviserens, mens kursisten kan fremstille teorier lidt mere frit.

UVVU konkluderede, at den indklagede havde tilkendegivet med tilstrækkelig tydelighed, at han gengav klagerens teknik og teori, og at han i sit valg af sproglig formulering ikke var gået videre i retning af efterligning, end formålet krævede. UVVU fandt således ikke holdepunkt for plagiat eller tyveri af intellektuel ejendom.

### **Sag 3**

#### *Vedrørende udelukkelse fra medforfatterskab af en videnskabelig artikel*

En laboratoriefuldmægtig ved et sektorforskningsinstitut henvendte sig til UVVU med en klage over, at han ikke var blevet medforfatter af en artikel til trods for en skabende indsats såvel inden for planlægning som udførelse af eksperimentelle undersøgelser. Han klagede desuden over at være anført som medforfatter af en forskningsrapport til arbejdsmiljøfondet uden at være blevet adviseret herom. De indklagede var en afdelingsleder og to seniorforskere. Klageren gjorde gældende, at han havde bidraget til forsøgsrækker i instituttet med original udformning af apparatur og monitoreringsteknik, og at han selvstændigt havde udarbejdet forsøgsplaner.

Han erfarede på et tidspunkt, at der var udarbejdet og indsendt en artikel, som omhandlede undersøgelser, han havde bidraget til. Han havde ikke fået forelagt manuskriptet og var ikke anført som medforfatter, hvilket han anså sig for berettiget til at være. Han gjorde derfor gældende over for instituttet, at han ønskede at være medforfatter af artikler, som indeholdt materiale, som han havde bidraget til.

Instituttets personaleafdeling gjorde over for klageren gældende, at man fulgte Vancouver-reglerne, og at laboranter i reglen ikke har tilstrækkelig specifik baggrundsviden til at leve op til kravene i disse, og at de ikke har det videnskabelige ansvar for planlægning, resultatbearbejdning og præsentation. Man ville imidlertid tilbyde at nævne klageren i Acknowledgements.

De indklagede gjorde over for UVVU gældende at klageren havde ydet en teknisk indsats, som forventes af en laborant, men at der ikke var tale om originalt arbejde. Den omtalte artikel er under omarbejdelse med tilføjelse af nye undersøgelser. De indklagede fandt ikke, at klagerens indsats berettigede til medforfatterskab.

Med hensyn til rapporten, hvor klageren var medtaget som forfatter, gjorde de indklagede gældende, at det drejede sig om en rapport, som indgik som bilag til regnskabsaflæggelsen til arbejdsmiljøfondet. Det var almindelig praksis at medtage i forfatterlisten til sådanne rapporter de medarbejdere, der havde bidraget, men det skulle ikke tages som udtryk for anerkendelse af en videnskabelig indsats, som skulle berettigede til medforfatterskab af videnskabelige artikler. De indklagede angav, at klageren var blevet orienteret, som det også var tilfældet for de øvrige anførte medarbejdere.

UVVU fandt efter en gennemgang af de grundige fremstillinger fra både klageren og de indklagede, at der ikke fra klagerens side var fremlagt sådanne argumenter til støtte for påstanden om at have ydet en selvstændig skabende indsats, at man kunne anfægte de indklagedes skøn. UVVU understregede i den forbindelse, at det ikke kunne tillægges betydning, om klageren var laborant eller videnskabelig medarbejder, idet retten til forfatterskab alene bestemmes af art og omfang af den skabende indsats og ikke af ansættelses- eller betalingsforhold.

## Sag 4

Vedrørende mangelfuld information om en ny operationsteknik og tilbageholdelse i publikationer af oplysning om et uheldigt behandlingsudfald

En klager henvendte sig i anledning af, at hun på en kirurgisk afdeling var blevet behandlet med en ny operativ teknik, som hun ikke mente at være blevet oplyst tilstrækkeligt om forud for operationen. UVVU henviste denne del af klagen til Den Centrale Videnskabsetiske Komité.

Klageren gjorde endvidere gældende, at hun mente, at hun og dermed hendes komplicerede behandlingsforløb ikke var medtaget i opgørelser over behandlingsresultater, som var blevet publiceret af den behandlende kirurg i Lancet og Ugeskrift for Læger. Klageren havde vedlagt de pågældende artikler.

UVVU kunne konstatere, at det af klageren beskrevne komplicerede behandlingsforløb i umiddelbart genkendelig form og i fuldt omfang var omtalt i artiklen i Ugeskrift for Læger.

Imidlertid var klagerens behandlingsforløb ikke omtalt i artiklen fra Lancet. Af datoerne for klagerens udskrivelse fra hospitalet og for artiklens fremkomst fremgik det imidlertid, at klageren ikke kunne have været udskrevet på tidspunktet for fremsendelse af artiklen til Lancet.

UVVU anførte over for klageren, at det er sædvanlig praksis, at man i opgørelser over kliniske resultater kun medtager færdigbehandlede patienter, og UVVU konkluderede følgelig, at der ikke var tale om tilsløring af et uheldigt behandlingsforløb og dermed heller ikke om videnskabelig uredelighed fra kirurgens side.

## Igangværende sager

### Sag 5

*Vedrørende en polsk forskers plagiat af en artikel, skrevet af danske forskere*

Denne sag er en fortsættelse af sag nr. 1/95. En forsker i USA har erfaret om den tidligere sag og har foretaget litteratursøgninger, som har vist, at den plagierende forsker efter alt at dømme har plagieret et større antal artikler i forskellige tidsskrifter. Disse plagieret synes at omfatte yderligere en dansk artikel, og de danske forfattere har nu anmodet UVVU om at undersøge sagen. Denne undersøgelse er påbegyndt, men kan først afsluttes i 1998.

### Sag 6

*Vedrørende publikation af resultater og konklusioner, hvorom der råder uenighed imellem de deltagende forskergrupper*

I et forskningsprojekt, som er gennemført i et samarbejde mellem en gruppe tandlæger, en gruppe arbejdsmedicinere og en lægemiddelvirksomhed, er der opstået uenighed om databehandlingen og om, hvor vidtgående konklusioner der kan drages af resultaterne. Det har ført til, at de to førstnævnte forskergrupper har rettet henvendelse til UVVU med anmodning om at vurdere rækkevidden af en samarbejdsaftale og vurdere, om der kan være tale om videnskabelig uredelighed, såfremt den ene part undlader at publicere de frembragte resultater, eller såfremt den ene part hindrer den anden part i at publicere data. Sagen er under behandling, og vil først kunne færdiggøres i 1998.

### Sag 7

*Vedrørende brug af upublicerede data*

En praktiserende læge har anmeldt en kollega, fordi denne har anvendt konklusioner fra et 12 år gammelt projekt uden at have publiceret resultaterne. Der er kun publiceret et foredragsabstract uden data, men med konklusioner. Disse konklusioner er blandt andet blevet anvendt i overenskomstforhandlinger med et amt, og de er indgået i et materiale, som Sundhedsstyrelsen har anvendt som beslutningsgrundlag for visitationsplanlægning. Klageren mener, at materialet ikke kan lede frem til de anvendte konklusioner. Sagen er under behandling, og kan først afsluttes i 1998.

### Sag 8

*Vedrørende påstået spøgelsesforfatterskab og skjult sponsorering*

Et lægemiddelfirma har anklaget en dansk og en amerikansk forsker for spøgelsesforfatterskab af en oversigtsartikel, som firmaet tillige mener er tendentiøs. Artiklen er publiceret uden oplysning om sponsorering fra et konkurrerende lægemiddelfirma. Sagen er under behandling, og kan først afsluttes i 1998.

### Sag 9

*Vedrørende brug af andres teorier og lysbilleder uden kildeangivelse*

En forsker har klaget over, at en kollega, efter at klageren var blevet frameldt et internationalt møde, har holdt et foredrag ved mødet, hvor den indklagede omtalte en model udarbejdet af klageren og viste lysbilleder udarbejdet af klageren uden at oplyse om oprindelsen. Sagen er under behandling, og vil først kunne afsluttes i 1998.

## Sag 10

### *Vedrørende opbevaring af data*

En forsker har klaget over, at en database er gået tabt, fordi en anden forsker ikke har været omhyggelig nok med opbevaringen og ikke har overholdt givne løfter om sikring af data. Sagen er overført til 1998.

## **Henvendelser som ikke har ført til forundersøgelse eller undersøgelse**

**a.** *Korrektion i The Times Higher Education Supplement (THES) af en artikel af Mr. M.G. Piety*

Udvalget blev i september 1997 gjort opmærksom på, at der i det udbredte tillæg til The Times, som også læses en del på højere uddannelsesinstitutioner her i landet, var blevet bragt en artikel af en mr. M. G. Piety, som omtalte sagen mod rektor for Københavns Universitet Kjeld Møllgård uden at oplyse om, at klagen var fundet grundløs. (Udvalgets årsberetning for 1994, sag 2, side 58)

Udvalget skrev i den anledning til både THES og Piety og sendte dem UVVU's engelsksprogede afgørelse i sagen, som fandt alle anklager grundløse.

THES bragte en korrektion i sin udgave af 17. oktober 1997 og UVVU underrettede Kjeld Møllgård herom.

**b.** *Henvendelse fra Landbohøjskolen*

Landbohøjskolen (KVL) rettede i august 1997 henvendelse til UVVU i anledning af problemer med en forfattererklæring. UVVU kunne ikke behandle sagen, som lå uden for det sundhedsvidenskabelige område, men ydede rådgivning.

## Vedtægter

**§ 1.** Udvalget Vedrørende Videnskabelig Uredelighed (UVVU) er oprettet af Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd (SSVF) og har hjemsted i FORSKNINGSRÅDENE, der varetager udvalgets sekretariatsforretninger, herunder regnskabsfunktionerne.

**§ 2.** UVVU har til opgave at arbejde med videnskabelig uredelighed på det sundhedsvidenskabelige område.

**stk. 2.** Videnskabelig uredelighed omfatter alle bevidst svigagtige handlinger i forløbet af ansøgnings-forsknings-publikationsprocessen samt så grove tilfælde af sjusk, at de må anses at udgøre en tilsvarende belastning af den videnskabelige troværdighed. Dette svarer til, at der skal foreligge fortsæt eller grov uagtsomhed.

**stk. 3.** Den del af videnskabelig uredelighed, som UVVU's arbejdsområde inddrager, er karakteriseret ved at forfalske eller forvride det videnskabelige budskab eller på et falsk grundlag fremhæve forskeres indsats deri, og omfatter således:

- konstruktion af data
- selektiv og skjult kassation af uønskede resultater
- substitution med fiktive data
- bevidst fejlagtig anvendelse af statistiske metoder med det formål at kunne drage andre konklusioner, end data giver basis for
- forvredet fortolkning af resultater og forvridning af konklusioner
- plagiering af andres resultater eller hele artikler
- fordrejet gengivelse af andres resultater
- uretmæssig forfatterrolle
- vildledende ansøgninger.

**§ 3.** Udvalgets arbejde vil bestå i at:

- foretage undersøgelse af sager, der rejses ved anmeldelse til det. Såfremt sagen giver anledning til videre behandling, forudsættes aftale med de institutioner, der er involveret
- foretage undersøgelser på eget initiativ, når særlige omstændigheder foreligger
- undersøge sager, der vedrører Grønland og Færøerne, under forudsætning af det respektive landsstyes ønske derom, og undersøge sager i Danmark, der rejses af udenlandske forskere eller institutioner, samt sager, der vedrører danske ulandsprojekter
- når forholdene kræver det, nedsætte særlige, faglige ad hocundersøgelsesudvalg og fastsætte disses kommissorium og i visse tilfælde en forretningsorden for dem. Et ad hocudvalg kan helt eller delvis bestå af andre end UVVU's medlemmer. UVVU kan også benytte sig af konsulentbistand
- foretage politianmeldelse og ophøre med egen virksomhed i sagen, hvis der opstår formodning om straffelovsovertrædelser
- anmelde til Sundhedsstyrelsen, hvis der opstår mistanke om overtrædelse af lægeloven
- afgive en fyldestgørende rapport om behandlede sager; rapporten tilstilles den ansættende institution, anmelderen og den anmeldte. Rapporten skal indeholde udvalgets konklusioner om, hvorvidt der er konstateret videnskabelig uredelighed og om, hvorvidt der i givet fald bør ske tilbagekaldelse af det videnskabelige arbejde
- afgive vejledende udtalelser, efter anmodning fra institutioner, om deres sanktionsvalg. Institutionens valg bør meldes tilbage til udvalget
- løbende, i anonymiseret form, offentliggøre de konstaterede forhold i sager, hvor der er påvist videnskabelig uredelighed. Offentliggørelsen bør ske i relevante faglige tidsskrifter
- følge den internationale udvikling på området og synliggøre det danske undersøgelsessystem i den internationale forskerverden
- være ansvarlig for det oplysende arbejde for fremme af god forskningspraksis, herunder afgive årsberetning om udvalgsvirksomheden.

**§ 4.** Udvalget kan beslutte, at en af udvalget tidligere afsluttet sag skal genoptages, hvis særlige grunde taler herfor, herunder navnlig fremkomsten af nye oplysninger, som - hvis de havde foreligget under udvalgsbehandlingen - må antages at ville have medført et andet udfald af sagen.

**§ 5.** Udvalget består af en formand og 7 medlemmer med hver en suppleant, der - efter anmodning fra SSVF - udpeges således:

Formanden, der skal være landsdommer, udpeges af Præsidenten for Østre Landsret

- et medlem og en suppleant udpeges af rektor for Københavns Universitet
- et medlem og en suppleant udpeges af rektor for Aarhus Universitet
- et medlem og en suppleant udpeges af rektor for Odense Universitet
- et medlem og en suppleant udpeges af rektor for Danmarks Farmaceutiske Højskole
- et medlem og en suppleant udpeges i fællesskab af Amtsrådsforeningen samt Københavns og Frederiksberg kommuner
- et medlem og en suppleant udpeges af Sektorforskningens Direktørkollegium
- et medlem og en suppleant udpeges af Dansk Medicinsk Selskab

**stk. 2.** Beskikkelsesforretningen foretages af SSVF.

**§ 6.** Udvalget konstituerer sig selv

**stk. 2.** Udvalget vælger i sin midte en sundhedsvidenskabelig sagkyndig næstformand

**stk. 3.** Udvalgets medlemmer, bortset fra formanden, beskikkes for en periode af 3 år og kan genbeskikkes ,n gang. Ved eventuel genbeskikkelse er perioden 3 år.

**stk. 4.** Udvalgets vedtægter skal godkendes af SSVF.

**stk. 5.** Udvalget fastsætter i givet fald selv sin forretningsorden.

**§ 7.** Udvalget er beslutningsdygtigt i et møde, hvor mindst 5 medlemmer eller suppleanter, herunder formanden, er til stede.

**stk. 2.** Udvalgets afgørelser søges truffet i enighed. Kan det ikke opnås, træffes afgørelse ved almindelig flertalsbeslutning. I tilfælde af stemmelighed er formandens stemme afgørende.

**stk. 3.** En dissenterende mødedeltager kan forlange, at den afvigende opfattelse med navns nævnelse kommer til at fremgå af afgørelsen.

**§ 8.** Udvalgets medlemmer har samme tavshedpligt som for offentlige hverv med hensyn til, hvad de erfarer i deres egenskab af medlem/suppleant.

**stk. 2.** Såfremt det af hensyn til offentligheden eller af andre væsentlige årsager skønnes nødvendigt at fremkomme med en offentlig udtalelse i en sag, træffer udvalget afgørelse af, om en udtalelse skal fremsættes og i givet fald under hvilken form.

**stk. 3.** Det påhviler udvalgets medlemmer og suppleanter at opbevare alt modtaget skriftligt materiale på betryggende måde, således at uvedkommende ikke får adgang til materiale, der er omfattet af tavshedspligten.

**§ 9.** Udvalgets udgifter - bortset fra sekretariatsvirksomheden, jfr. § 1 - finansieres med lige store bidrag af de instanser, der repræsenteres af de i § 4 nævnte, forudsat at den pågældende instans har ansat forskere.

**stk. 2.** Udvalgets budgetlægning, regnskab og revision følger reglerne for FORSKNINGSRÅDENE.

**§ 10.** Vedtægten træder i kraft, når den er godkendt af SSVF.

Således godkendt,

København den 18. december 1992

*Mikael Rørth*

Formand for Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd.

## Medlemmer og suppleanter

| Navn                                                             | Adresse                                                                                                                                                     | Udpegende organ                                                 |
|------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------|
| <b>1. Medlemmer</b>                                              |                                                                                                                                                             |                                                                 |
| Landsdommer<br><i>Hans Henrik Brydensholt</i><br>Formand         | Østre Landsret<br>Bredgade 59<br>1260 København K.<br>Telefon: 33 97 02 00<br>Telefax: 33 14 58 22                                                          | Præsidenten for<br>Østre Landsret                               |
| Professor, dr.med.<br><i>Daniel Andersen</i><br>Næstformand      | Sprogøvej 19, 3. mf.<br>2000 Frederiksberg<br>Telefon: 38 10 05 95                                                                                          | Rektor for Odense Universitet                                   |
| Afdelingschef,<br>overlæge, dr.med.<br><i>Nils Axelsen</i>       | Statens Serum Institut<br>Artillerivej 5<br>2300 København S.<br>Telefon: 32 68 32 68<br>Telefax: 32 68 38 71                                               | Sektorforskningens<br>Direktørkollegium                         |
| Docent, dr.scient.<br><i>Harald S. Hansen</i>                    | Institut for Biologi<br>Danmarks Farmaceutiske Højskole<br>Universitetsparken 2<br>2100 København Ø<br>Telefon.: 35 37 08 50 - 332<br>Telefax.: 35 37 57 44 | Rektor for<br>Danmarks Farmaceutiske Højskole<br>Højskole       |
| Lægelig direktør,<br>overlæge, dr. med.<br><i>Jannik Hilsted</i> | Medicinsk endokrinologisk afdeling<br>Hvidovre Hospital<br>Kettegård All, 30<br>2650 Hvidovre<br><br>Telefon: 36 32 36 32 - 2285<br>Telefax: 36 32 37 53    | Amtsrådsforeningen<br>samt Købehavns og<br>Freriksberg Kommuner |
| Professor, dr.odont.<br><i>Mogens Kilian</i>                     | Institut for Med. Mikrobiologi<br>Aarhus Universitet<br>8000 Århus C<br>Telefon: 86 13 43 11<br>Telefax: 86 19 12 77                                        | Rektor for Aarhus Universitet                                   |
| Professor, dr.med.<br><i>Povl Riis</i>                           | Nerievej 7<br>2900 Hellerup<br>Telefon: 39 62 96 88<br>Telefax: 39 62 95 88 - klik                                                                          | Rektor for Københavns Universitet                               |
| Professor, dr.med.<br>Steen Walter                               | Kirurgisk afd. A.<br>Urologisk afdeling<br>Odense Universitets-<br>hospital<br>5000 Odense C<br>Telefon: 66 11 33 33<br>Telefax: 66 13 28 54                | Dansk Medicinsk Selskab                                         |



## 2. Suppleanter

Ledende overlæge,  
dr.med.  
*Carsten Hendriksen*

H:S Kommunehospital

Hovedstadens

Geriatrisk afdeling HL  
Øster Farimagsgade 5  
1399 København K  
Telefon: 33 38 33 38  
Telefax: 33 38 39 99

Sygehusfællesskab

Direktør  
*Finn Kamper-Jørgensen*

DIKE  
Svanemøllevej 25  
2100 København Ø  
Telefon: 42 28 12 01  
Telefax: 31 20 80 10

Sektorforskningens  
Direktørkollegium

Praktiserende læge  
*Erling Kjærulff*

Skødstrup Lægepraksis  
Stationsstien 24  
8541 Skødstrup  
Telefon: 86 99 16 55  
Telefax: 86 99 35 88

Dansk Medicinsk Selskab

Lektor, lic.pharm  
*Margrethe Rømer Rassing*

Institut for Farmaci  
Danmarks Farmaceutiske Højskole  
Universitetsparken 2  
2100 København Ø.  
Telefon: 35 37 08 50  
Telefax: 35 37 12 77

Rektor for  
Danmarks Farmaceutiske Højskole

Professor, dr.med.  
*Niels A. Thorn*

Medicinsk-fysiologisk Institut C  
Panum Institut  
Københavns Universitet  
Blegdamsvej 3  
2200 København N  
Telefon: 31 35 79 00  
Telefax: 31 35 76 57

Rektor for Københavns  
Universitet

Overlæge, dr.med.  
*Jørgen Weeke*

Århus Kommunehospital  
Afdeling M  
Nørrebrogade 44  
8000 Århus C  
Telefon: 89 49 33 33  
Telefax: 89 49 20 10

Rektor for Aarhus Universitet

## SEKRETARIATET

Kontorchef  
*Martin Korst*

Forskningsrådene  
Bredgade 43  
1260 København K

Overassistent  
*Lisa Paul*

Telefon: 33 92 97 00  
Telefax: 33 32 35 01

Stud.mag  
*Michael Christoffersen*

e-mail [mk@forskraad.dk](mailto:mk@forskraad.dk)

## **Medlemmer af ad hoc-udvalg**

### **Ad hoc-udvalg for sager**

#### ***Sag 1***

Professor Daniel Andersen (M)  
Direktør Finn Kamper-Jørgensen (S)  
Fuldmægtig Hanne Koktvedgaard  
Sygehusdirektør Stig Lohmann

#### ***Sag 6***

Professor Daniel Andersen (M)  
Afdelingschef Nils Axelsen (M)  
Professor Mogens Kilian (M)

## Litteratur

UVVU har en læseservice, hvor udvalgets medlemmer og suppleanter alene får tilsendt resuméer af de modtagne artikler og andre publikationer.

Resuméerne samles i et løbsbladsbind, og samlingen tjener til orientering af bl.a. nye medlemmer. Samlingen kan imidlertid i et vist omfang også stå til rådighed for andre end UVVU - henvendelse herom kan rettes til sekretariatet. Dette udarbejder tillige løbende en fortegnelse over den litteratur på området, vi har i sekretariatet. Denne fortegnelse kan rekvireres.

Ud over tidsskrifter er der enkelte bøger der i perioden i særlig grad har tjent til oplysning af hvad der foregår på området. Her skal alene nævnes

- Forsman B. Forskningsetik - en introduktion. Lund: Studentlitteratur, 1997.
- Report of the Commission on Research Integrity. Final. Integrity and Misconduct in Research. Washington DC, 1995.
- Gulbrandsen M, Langfeldt L. Hva er kvalitet? En intervjustudie blant norske forskere. Oslo, 1997.
- Jåsund KK. Fusk i forskning, Oslo: De nasjonale forskningsetiske komit,er, 1997.

I øvrigt kan henvises til slutnoterne i kapitel 4 om den internationale udvikling, idet beskrivelsen af denne i høj grad bygger på litteraturgennemgangen.